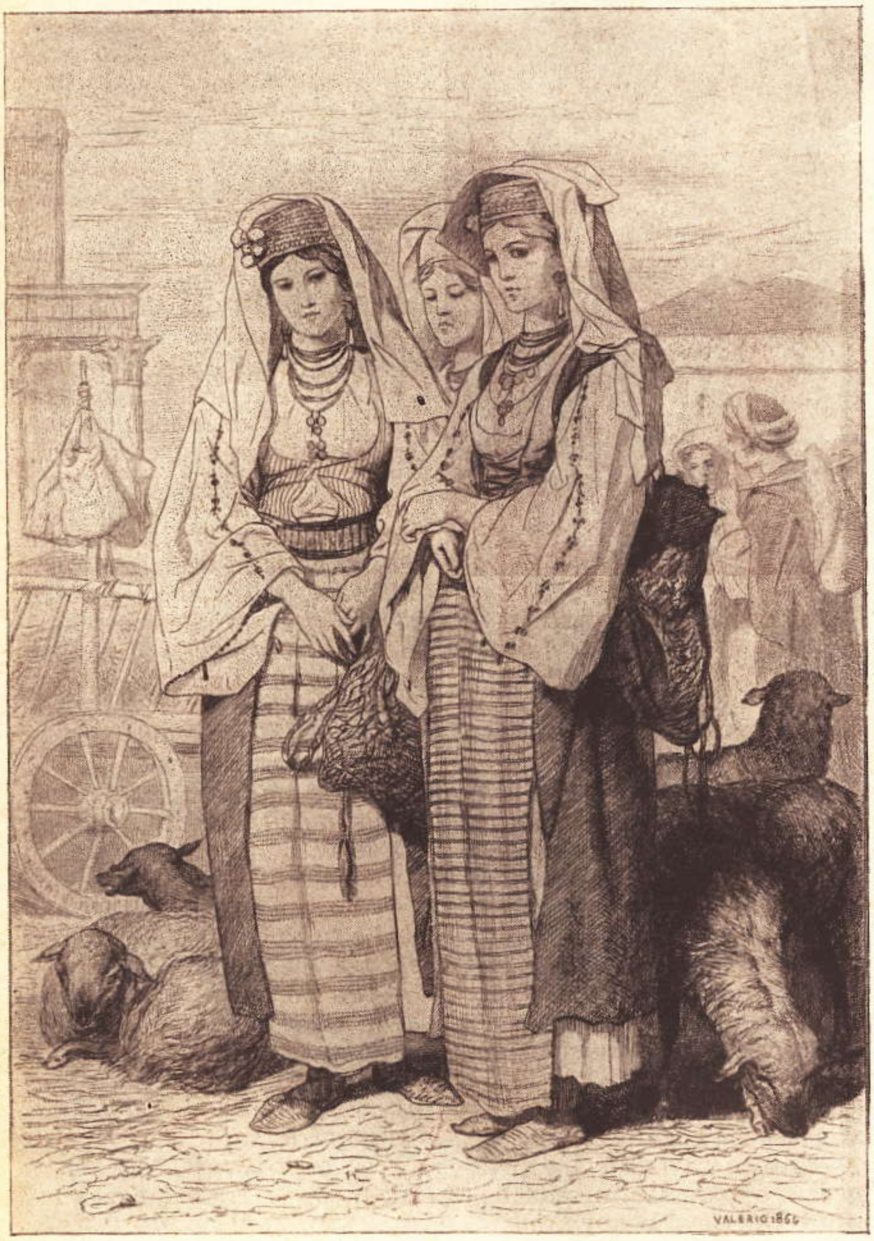
Cijena 1·50

Poštarina plaćena u gotovu

OBITELJ

Theodor Valerio: SELJAKINJE IZ OKOLICE SPLITA

Slika s izložbe francuske grafike u zagrebačkom Domu Likovnih Umjetnosti (od 21. IV. — 13. V.)

I Z S A D R Ž A J A :

Broj 17-18 5. svibnja God. 1940

Majka otprema i dočekuje sa suzama

U stranim ilustrovanim listovima pojavljuju se od početka novog rata slike mladih žena. Potpis pod njima je otprilike ovakav:

»Marija je lijepa, pametna i dobra žena, ali ima pogrešku, što svome mužu neprestano šālje nove maje, čarape i drugo, dok njemu toga ne treba. Događa se redovito, da to sve izjedaju moljci!«

Ili ovaj potpis: »Dobrila je štedljiva, ali griješi u teškim vremenima baš protiv štedljivosti: stalno šalje svome mužu jelo u paketima na frontu. A on je uvijek sit, i što se događa? Sve se pokvari!«

To je tek jedan način, kako se mlade žene uvjeravaju, da im je muževima u ratu dobro. Dobro je to i plemenito, podižu se ostavljeni duhovi, ali ipak!

Za majke ne čitam ovakve dosjetke. Začudo. Kao da su na njih zaboravili. Ipak, njihovi sinovi su daleko i u opasnosti. Ona, koja mu je dala život, nije imala prava odlučivati o životu svojeg djeteta.

Preda mnom su dvije knjige ratnih doživljaja Petra Grkca. Zanimalo me znati, što je u njima izneseno o roditeljima, posebno o majci. Kakvi su osjećaji zaokupljali dušu majke, dok joj se sin bogzna u kakvim podzemnim špiljama povlačio izložen svakog časa opasnosti smrti bilo koje vrste? Ili kako je on vidio svoje raditelje u času, kad se vraćao s bojišta kući ili polazio opet na frontu?

»U KRVAVOJ SLUŽBI«* (to je prvi dio djela) Grga Mikulin (tako sebe u knjizi Petar Grgec zove) ovako opisuje svoj dolazak na dopust:

»Na kalinovačkoj stanici dočekali su ga njegovi roditelji Ivan i Marija. Poljubili su ga s nekakvom tužnom ljubavlju. Čim ih je sin malo bolje pogledao, prelila se njihova tuga i u njegovo srce. Oni su bili starci. Navorano lice i čelo, sijeda kosa, sporo kretanje i namreškane ruke dojmiše se Grge Mikulina kao kasna jesen kada na drveću ostane samo nešto lišća, a i to je žuto i turobno. Ratni napori na podravskoj zemlji, nakvašenoj znojem, isisali su bili iz tijela roditelja sve svježije životne sokove.

Kao što obično biva u starih ljudi, kada se sastanu s čovjekom, o kojem misle, da može mnogo podnijeti i da u njemu mogu naći uporište u teškom životnom posrtanju, tako su se i Mikulinovi roditelji tužili pred sinom na teška vremena, na općinskog blagajnika, na lugare i na sve službenike, koji su postupali sa seljacima kod kuće isto onako bezobzirno kao i kaprali i feldvebeli s njihovim sinovima u vojsci.

Majka je briznula u plač pa je rekla svladavajući jecanje:

— Uvijek sam htjela da vas imadem okolo sebe, a sada nemam kod kuće nijednoga sina.

Grga je Mikulin šutio čekajući, da se majka isplače, jer je znao, da će joj tada biti lakše.«

MAJKA PROF. PETRA GRKCA, pisca dviju knjiga „Krvava služba“ i „U paklenom trokutu“, gdje autor djela pod imenom Grge Mikulina iznosi svoje doživljaje iz svjetskog rata

Ili opet Grga Mikulin opisuje svoj povratak s dopusta. U tom času izniče divan majčin lik u svojoj jednostavnosti drage seljačke duše. Ovako veli u knjizi »U PAKLENOM TROKUTU«*:

»Kada se on spremao na odlazak iz roditeljske kuće, mogao je vidjeti posve točno, kako su graničarske majke otpremale nekada sinove u vojsku.

Njegova je uprtnjača nabubrila kao utovljeno podravsko krme. Mirisala je u njoj pečena kokoš, pečena patka, jedna tepsija najbolje orahovnjače i fino sušena slanina od »počerevine« zajedno s velikim komadom pšeničnoga kruha.

A majka je neprestano pronalazila nove rupe u torbi, da strpa u njih koju novu đakoniju. Govorila je:

— Uzmi, sinko, još i kolača sa sirom. Uvijek si ih rado jeo, a sada znam, da ih nemaš na ratištu. Sigurno si bio više puta i gladan.

— Nijesam, mamo, nikada. Imamo mi dosta hrane.

— Znam ja, sinko, da nemate. Dolaze u Kalinovac na dopust vojnici iz Rusije i iz Srbije, i svi vele, da nemaju što jesti. A nije sigurno bolje ni vama na Taliji. Čula sam ja još kao dijete od svojega oca, koji je bio u talijanskom ratu, kako je tamo. Vojnici su onda pjevali:

Teška puška i patrontaš!
Kada hoću kruha jesti,
A ja moram u krv sjesti.

Kada je majka napipala u torbi zamotanu talijansku minu, pitala je sina, zašto nosi sa sobom tu »napast«.

— To sam donio s bojišta kao dar Petru Rogulji i Velimiru Deželiću.

— Pa zar nemaš boljih stvari, da ih njima daruješ? Odnesi ti njima kolača i sušenoga svinjskoga mesa, a mi ćemo tu »nesnagu« baciti nekud u glib u Lomovskom jarku.

Teškom mukom pošlo je za rukom Grgi Mikulinu, da sačuva talijanskoj mini mjesto u torbi.

* Petar Grgec »KRVAVA SLUŽBA«, Izd. Knj. Dobrih Romana, Zagreb. Za Vas stoji broširana samo 25 Din, uvezana 35 Din.

* Petar Grgec: »U PAKLENOM TROKUTU«, izd. Knjiž. Dobrih Romana, Zagreb. Cijena za Vas broširanoj knjizi samo 25 Din, a uvezanoj 35 Din više.

U zavičaju iza majčine smrti

Spjevao Petar Grgec

SEOSKOM ULICOM

Radovane, Marijo i ti najmanja Anice,
ljubljena djeco i trajna brigo moja,
četiri ste se sata nestrpljivo vrpoljili
po vrućim vagonima, punim prašine i znoja.

Sađimo sada brzo dolje s crnoga ovoga vlaka
i zaputimo se u ono suncem obasjano selo;
to je podravski zavičaj vašega oca:
tisuću mojih uspomena s njime se odavno splelo.

Za leđima nam ostaše vinorodni brežuljci
Bilogore
i njive, na kojima raste kukuruz, visok kao šuma;
i već nas primiše prijazno seoske kuće zidanice:
to su čestitari naši, poredani s obje strane druma.

Pozdravljajte radosno, Radovane, Marijo i Anice,
ove težake, što se vraćaju kući s teškoga rada.
Opaljena su im lica, ali na njihovim se dlanovima
sjaje
pečati svijetli velike časti i još većih nada.

Znajte, djeco, da se na ovom zemljištu svetom
nalazi i moja i vaša zaštita stalna i jaka,
jer i u mojim i u vašim borbenim žilama
teče ista krv kao i u ovih hrvatskih seljaka.

Kroz više stotina napornih i burnih godina
odgajala je Providnost radom na podravskom
polju
u ovakvim likovima ozbiljnih vaših djedova
i vašu pamet, vaše težnje, vaše srce i vašu volju.

Nemojte se osjećati, kao da ste došli u tuđinu,
u pravom ste svojem zavičaju, moja djeco draga;
vaša su ovo braća, koja vas susreću,
vaša vas riječ pozdravlja sa svakog seoskog
praga.

PRAZNA KUĆA

Zakrenimo, draga djeco i ljubljena ženo moja,
u sporednu desnu ulicu, što se Sesvetskom zove,
pjeskoviti nas put vodi ispod akacija i oraha
do dobro poznate kuće još dosta nove.

Kada smo lanjskog ljeta dolazili ovamo,
gledali smo, kako pred nas starica jedna kreće;
njezin je korak bio loman, navorano bješe joj
lice,
ali su njezine oči sjale od dobrote i sreće.

Ista nas, evo, kuća i sada u suncu čeka,
isti je kraj nje voćnjak, u kojem smo jabuke
brali,
al' pred nas starica ne izlazi dobra,
koju smo lani veselo svi skupa majkom zvali.

U kuću ulazimo. Nitko nas ne pozdravlja.
Ali nas po sobama živo sve na nju sjeća:
raspelo nasred zida i Isusove slike
i postelja siva i stara i vijenac umjetnog cvijeća.

Nemojte, ženo i djeco, gledati suzu tajnu,
koja se razišla po mojim trepavicama vlažnim;
kličite, trčite, zapalite na ognjištu vatru,
da opet oživi zamrli dom životom novim i sna-
žnim.

Možda sam od lani manje sin ovoga sela
— bar tako mi kažu neki domaći ljudi —
al' znajte, još nijesmo iskorijenjenici,
još stojimo čvrsto na rođenoj seljačkoj grudi.

KOLOVRAT, MOTIKA I SRP

Tamo u trećoj sobi otvaram dvokrilni ormar.
Preda mnom kolovrat stoji kao iz kakve priče.
Nepomičan je i šutljiv, premda je za posao spre-
mljen,
ali njegova šutnja kao da prijekorno viče:

»Već duge mjesece ovdje nestrpljivo nekoga
čekam,
da me iz tamnice ove u društvo ljudsko izvede,
al' nitko više ne će da dođe po mene jadnika
i da u noćima dugim na meni marljivo prede.«

Ne ću da slušam dalje ovu tužaljku bolnu,
bježim na dvorište prazno, zaraslo travom i dra-
čem;
al' tamo na natrulom plotu motiku gledam
obješenu,
pa kao da me i ona dočekuje kukanjem i plačem:

»O ljudi neljudi, gledajte, kako me rđa grize!
Izbavite me već jednom od mrskog nerada moga!
Dovedite natrag do mene onu staricu marnu,
da me opet osvjetla kopanjem vrtića svoga!«

U staju se navraćam. Sve je u njoj pusto.
Ne okreće k meni očiju Rumenka, kravica sita.
Tek tamo za gredom, opleten paukovom mrežom,
zataknut srp stoji, pa kao da žalosno pita:

»Hoće li ikada ponovno po mene doći
ona radina starica potpuno sijede glave?
Njena me ruka stavila amo, kada je zadnji put iz
kukuruza
donijela Rumenki svojoj nažnjeven svežanj
zelene trave.«

Prekrivam drhtavom rukom drhtave i zamaglje-
ne oči,
na vjeđama me teškim nekakvi žigovi peku;
ne ću da gledam stvari, što stoje okolo mene,
jer previše mi dušu grčevi nemili sijeku.

Kolovrate, motiko i srpe, zapušteni moji
poznanci,
prošla su za vas vremena rada ko kakva nedo-
sežna bajka,
i vi zaludu čekate, da ponovno segne za vama
rukom
dobra i radina starica moja predraga majka.

U Kalinovcu 8. kolovoza 1938.

Izvorna pripovijest „Obitelji"

Junačka majka

Napisao Dr Fran Binički

I.

Gusta je magla pritiskala Brinjsko polje pri kraju mjesèca travnja godišta Gospodnjega 1671.* Zgutnula se kao debelo more, a pred večer se već smrknulo kao u ponoći. U župskom su stanu pod gradom gorjele već o sunčanom zahodu voštanice na visokim svijećnjacima i razvjetljivale skromnu, ali čistu sobu, u kojoj je sjedio zamišljen mlad svećenik visoka čela, smeđe začešljane kose, smeđa brka i debele podstrižene brade. Crna mu je svećenička surka pokrivala krupno, krepko tijelo. Uza nj je stajao dječak od nekih 5—6 godina i svaki čas raspitkivao:

»Striče Marko, odkud ovi rogovi na zidu, odkud sablje i drugo oružje?«

Kad bi stric odgovorio, mališ pričepi opet, a stric strpljivo odgovori, premda mu misli hrle drugamo. U to uđe iz kuhinje mlada, krasna žena, rumena, ali sjetna lica, pristupi k dječaku i poljubi ga u čelo te mu prošapće:

»Ivica, ne smetaj stricu Marku. Znaš, da ima dosta posla i briga. Hodi k babi u kuhinju, janje moje, siroto jadna!«

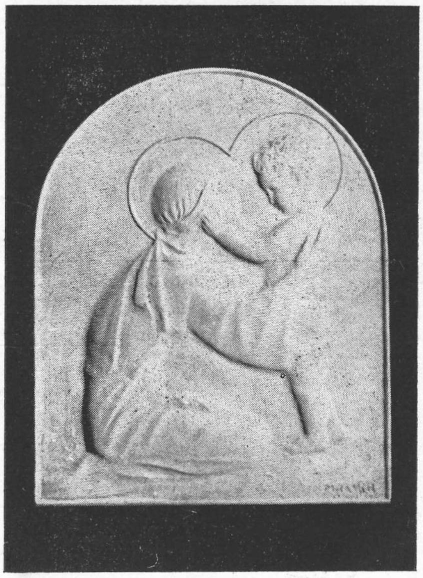
»Mama, ne plači, jer ću i ja zaplakati,« cikne mališ, a u očima mu se svrte suze.

»Jelko, kćerce, budi pametna!« javi se na vratima vremešna žena, visoka i jedra, prosijede kose, mila lica, na kojem su se lijepo slagale muževne crte s otražjem nekadanje ljepote.

»Budi pametna, velju ti, i ne cvili mi diteta! Jesi li ti hrvatska plemkinja, kćerka roda Vučetića, a žena Tadije Mesića, koga slavi i narod u svojoj pismi kao junaka Primorca Tadiju?«

»Znam ja to, majko,« uzdahne mlada žena, »ali eto, srce mi plače i mori me slutnja.«

»Kćerce moja, mori i mene slutnja. Nije ni moje srce od kamena, prem se već moralo skameniti. Sićaš se, još je moj Tadija bio momak, kad je ono naš slavni ban Petar Zrinski smlatio Turčina kod Jurjeve stine. Ban je zarobio Ali pašu Čengića, ali je moj Tadija dopao rana, a Paju mi je dovezao mrtva. Hvala Bogu, poginuo je kao pravi junak za sv. Križ Isusov i za naše hrvatsko ognjište. I moj je pokojni muž Ivan, ogulinski stražmeštar, umro od rane, koju je dobio u boju. Hvala Bogu! Na vik on žive, ki zgine pošteno! —

MADONA
Relijef Mile Vod

piva naš junak Frane Frankopan, koji čeka čas, da opet iz carske tamnice poleti na slobodu pa na bojno polje.

»Poletit će, mila majko, prekstutra, sva je prilika, jer će mu glavu odrubiti krvnički mač. I njemu i našem banu.«

»A gdi je duša caru Poldi, ako smakne one junake?« zavapi starica Lucija, majka župnikova.

»Ako ne štede banova ni knezova, kako će poštediti moga jadnog Tadiju, za koga ne moli ni papa ni kralji kao za našeg bana i kneza Franu?!« ojađena će Jelka pa doda: »Čudim se, što već nema Toše. Na odlasku mi reče: ‚Za vas ću, gospodarice, i u pakao. Sav ću se pretvoriti u krila.' Sve se bojim, da mu se nije ča pripetilo. Da ga nisu nevirni Turci. . .«

»I meni je čudno,« prihvati pop Marko. »Udbina nije na kraj svijeta, a ja sam pisao Mustaj begu, neka ište čagod želi, samo da mi pošalje zlatnu lisariju, koju je general Herberstein zaiskao za Tadijinu glavu. Tošo je bio vazda vjeran sluga mome jadnom bratu.«

»Ni u moru mire ni u onakih vire!« uplete se Lucija. »Moj sine, poznam ja dobro one pripuze, koji su na jeziku med . . . Bože daj, da se varam.«

»Varate se, majko, velju vam, usprotivi se mlada Jelka. Ta Tošo bi za Tadiju i za me svaki čas u oganj.«

Uto pred kućom zarevu psi, kao da se vuk uplakao, ali za čas uzmu samo režati. A u sobu uđe momak Janko i prozbori:

»Pred vratima je nekakav prosjak, šepavac. Malo ga psi ne uvališe. Ali on baci nešto iz torbe među pse i poviknu: »Pustite siromaha, karlovački vam vuci glodali glavu, kako ćete i vi ovu! I sad psi reže i kolju se jedan s drugim . . .«

»Pa uvedi siromaha, Janko! Bog zna, tko je, odkud li je,« reče pop Marko i pogleda majku i nevjestu.

II.

»Dobar večer, dobri ljudi, i dobri vam Al . . . pače Bog dao svako dobro!« vikne s praga visok, jedar, debela brka, koji se na prvi mah činio čudan. Jedna mu je strana bila kao vuna bijela, a druga samo prosijeda.

Došljak je imao na leđima torbu i izvrnut ćurak, u ruci debelu kvrgavu batinu, koja je bila zamotana platnom. Drvena mu je noga bila čudnovata kutija, gore privezana konopčićem za nogu.

Kad je ušao u sobu, zbaci sa sebe ćurak, skine i torbu, a odriješi i drvenu nogu veleći: »Vidim, da sam u poštenoj kući, među starim znancima, pa mi se ne treba pričinjati.«

Onda polako skine i brk starački, a pop Marko ugleda nabuhlo lice i nemirne oči.

(Nastavit će se)

* Ova se pripovijest zbiva onih dana, kad su pogubljeni Petar Zrinski i Frano K. Frankopan. Vidi o tom u brošuri **»Posljednji Zrinski i Frankopani«** od Stjepana Gorupića, koja je izašla ovih dana, stoji samo 1 din.

ANKETA

Br. 5. TREBA UPOSLITI NAJPRIJE ONE, KOJI NAJVIŠE TREBAJU, T. J. MUŽEVE

Deset godina smo oženjeni. Imamo troje djece. Nikako da spojimo kraj s krajem. Moja žena ne radi nigdje izvan kuće, jer ne dospije, a i radi toga, što bi kao udata žena morala raditi za plaću, koja ne odgovara udatoj ženi. Nije naime ni sa mnom bolje. Dok po koja od mojih drugarica u uredu ima plaću čak i višu od mene, ja, otac obitelji, jedva prolazim. Najlošije je to, što sve moje drugarice nisu baš ovisne o svojoj plaći kao recimo ja. Nekima i muževi vrlo dobro zarađuju. Ja sam protiv toga, da žena radi izvan kuće, jer se tako snizuje rad i plaća muškarca. Ako već žena mora raditi, neka se uposle one, kojima je to potrebno ili majke obitelji. Trebalo bi da oni, koji odlučuju povedu o tom računa.

Milan Selac

(Svršetak sa strane 138.)

No zato je majka napunila još i džepove torbe uprtnjače kuhanom šunkom i sa nekoliko sušenih gruda sira.

U ponedjeljak dne 29. siječnja 1917. otkinuo se Grga Mikulin na stanici u Kloštru Podravskom s tužnom omamljenošću od oca, majke, brata Stjepana, sestre Ane i sestre Bare, koji su ga ispratili na put, kao da su mu došli na sprovod.«

Ako čovjek pomišljajući na majčinu bol veli, da treba misliti i na majčine osjećaje, nije to defetizam. Taj majčin glas je zov prirode. Kad se već radi o strahoti rata, i majka treba da bude pozvana, neka tu kaže svoju riječ. To pravo dala joj je priroda. A od zdravog prirodnog puta opasno je udaljiti se.

Jer i Spartanka, koja je davala sinu štit s porukom: neka joj se vrati s njime ili na njemu, ali nikako bez njega! — bila je majka. Ne propustiti s vida majčine osjećaje ali i njezinu svijest dužnosti. Udružiti Spartanku i majku punu osjećaja, koja traži svoje pravo na djecu. *K. M.*

ZANIMLJIVOSTI

KOMADI TUCE KAO NARANČA padali su g. 1909. u Juvisy-u (Francuska). Niko se nije usudio izložiti tom biču s neba nego jedan profesor, koji je uhvatio nekoliko komada i izmjerio ih prije nego li su se otopili. G. 1904. padao je na Rodeziji takav grad, te je na mjestu ubio nekoliko životinja a na nekim kućama probio krov.

PITON je ogromna zmijurina, koja naraste od 8 do 10 m. Svoj plijen ubija zdrobivši ga među svojim kolutima. Može izdržati vrlo dugo bez hrane. Jedan piton u londonskom zoološkom vrtu ostao je 2 i pol godine bez hrane, drugi opet 13 mjeseci. Ali rekord u štrajkovanju glađu postigao je piton u pariškom zoološkom vrtu ne žderući 3 godine!

ŽIRAFA JE VRLO PLAŠLJIVA ŽIVOTINJA. Ipak se vrlo često dogodi da u Tanganjiki žirafa ide po nekoliko milja za automobilom zureći znatiželjno u nj. Na koncu se udalji i iščezne u šumi.

JEDNA (ozbiljna ili neozbiljna) književna statistika tvrdi, da je o Napoleonu bilo napisano više od 70.000 knjiga, o Goetheu više od 20.000, o Djevici Orleanskoj više od 12.000.

Desno: Marin Studin: POSLJEDNJI MAJČIN ZAGRLJAJ

Skandinavska žena

Napisala Marie Tireur

Dugo sam vremena držala Skandinavku lijepom djevojkom, koja rado boravi u prirodi: Gipka Greta Garbo juri na saonicama kroz ravnicu punu vukova; puna je vedrine, koja zagrijava ledeni zrak. Sonja Henje se okreće na vršku klizaljke. Sretam na Montparnasu studenticu s kosom kao lan ili gledam Andersenovu Sirenu, gdje sjedi na hridi. Sve to spada u daleku sirovost i poeziju...

Ali vidjela sam kćeri sjevera na ulici Kopenhagena, u barovima Stockholma, u tramvajima Osloa. Različite a slične kao sestra.

DANKINJE naliče Parižankama. Na visokim petama prolaze smrznutim ulicama, žure se na biciklu po ravnim putevima ili skaču po plažama danske obale. Dune se srebrene. S one strane Kategata, s otvorenom plavom bojom, vide se švedske obale. Blizu su šume, pune paprati i hlada, gdje naiđeš na grubi grob kojeg starog Vikinga u dubini kakvog proplanka.

Lijepo je počinuti pod šatorom ili potamniti na suncu ili šetati gustom šumom, gdje susrećete mirna stada jelenova. Pri kraju proljeća ići će Dankinja plesati na dvor u Helsinger kraj česme, gdjeoršću od zime brončane kupačice. Tu se diže stari dvorac, sa svojim hladnim dvorištima, sivim kulama, terasama, po kojima tumaraju aveti, a Hamletov grob je na morskoj obali. U blizini su male krčmice, koje šire obilan miris poslasticâ i namašćenog drva.

Ljeti su dani dugi i ugodni, sve od rane zore do dugog sumraka. Slobodno se pjeva na plažama, nema mraka sve do iza ponoći. Možete se fotografirati već u 3 sata jutrom. Život je tu ugodan. Krasne su vitke djevojke, vedre, hranjene izvrsnim mlijekom i najboljim maslacem na svijetu, laganim pivom i voćem, koje sporo dozrijeva i tečnom baltičkom ribom. To su djevojke, kojima se sreća čita na licu, koje se smiju na sjedištu njihove nerazdružive dvokolice ili na onim prekrasnim danskim prozorima, koji su iskićeni biljkama penjalicama, gdje večer uz svijetlo svjetiljki daje svjež zelen izgled akvarija. Djevojke znatiželjne, živahne, svijesne, da su potomkinje jednog od najstarijih naroda, hoće da budu modernije od svih ostalih. Djevojke žive i okretne, koje znaju, da im u žilama teče krv Vikinga. Ali one su i ljubezne, dopadljive, plavooke.

SLAVNA NORVEŠKA SPISATELJICA SIGRID UNDSET,
čiji je roman „Proljeće" izlazio u „Obitelji" i štampan u posebnoj knjizi (za Vas stoji broširan samo 40 Din), prijavila se kao dobrovoljka u ratu Norvežana protiv Njemačke i dodijeljena je odjelu za cenzuru

NORVEŽANKA je mirnija, nespretnija, oporija, obuvena u teške cipele, koja voli vunene čarape, tešku dlakavu bundu, i nikada ne pudra svoje rumeno i vjetrom opaljeno lice. Zaljubljena u šport, ali ne lagani šport radi igre. Ne možete je vidjeti da igra na plaži niti na livadama. Ali zato rado skija, sanjka, kupa se u mrzloj vodi, i penje se naporno uz kristalne glečere. Jednostavna je, nije sentimentalna, ljubi život, obilno jede i rado je u društvu muškaraca, ali ne očijuka. Za nju u ljubavi nema posebnih problema. Moda nije utjecala na njen starinski prirodni život.

Ali zato je krasna ŠVEĐANKA s mekanom i žutom kosom, sa sjajnim jabučicama, očima zelenkastim kao voda, — nemirnija, maglovitija, privlačivija, povučena, šutljiva, rijetko se smije i to s posmijehom Gioccondе. Toliko sam ih vidjela — od slavne Grete Garbo do djevojaka u slastičarnicama obučenih u tamnu crnu odjeću i zelenu pregaču — sve su slične, bistre ali neosjetljive.

Švedani su od davnine poznati kao hladni i šutljivi. U posebnim i vanrednim švedskim restauracijama, — smještenim u podrumima, prekrivenim rijetkim zastorima, ukrašenim obilno izrezbarenim drvom, kovinskim ukrasima, svijećnjacima, damastom i kositrenim vazicama — rijetko ćete vidjeti muža i ženu skupa. Jede se za dugim stolovima kao na ladanjskim svadbama. Za praznim stolovima uz titrajuće svijetlo crvene voštanice rade žene same. Po dvije tri razgovaraju o književnosti i politici jedući zimske ptice na brodet, majoneze s narančom, suhu ribu, krumpir s lukom i pijući na gutljaje pune čaše žestokog schnacka, a da pri tom ne krenu trepavicom niti se zažari sjajno rumeno lice.

Tako su različite, a ipak po čemu su slične te kćeri Danske, Švedske i Norveške? To su najosobenije žene u Evropi, kojima su običaji dali toliko slobode, što drugdje ni zakoni ne mogu.

Mlade djevojke zarana mnogo čitaju i čeznu za dalekim svijetom. Čeznu za ostalom Evropom I brojne odlaze. Govore više jezika, dakako i tri skandinavska jezika, koji se mnogo ne razlikuju, a ipak su svoji. Skoro redovito njemački i engleski. Tako je sa studenticama, pomoćnicama, pomoćnicama, sobaricama i drugim. Kći jednog uglednog diplomate iz Stockholma je godinama radila kao model kod jednog velikog pariškoga krojača, a radnje na Montparnasu su krcate tih plavokosih djevojaka sa krasnim zubima, od kojih su veći dio učenice na Konzervatoriju ili Akademiji. Te plavokose Skandinavke, lijepe, sjajnih očiju ostavljaju neodoljive utiske, a najjači je taj, što iz tih

očiju nikad niste ništa saznali, jer nikad ne plaču.

Sjajne žene, koje vam se na prvi pogled čine prozračne, ostale su nepokrenute, hladne i neshvatljive. Ostaju u Parizu nekoliko mjeseci, najviše dvije godine, ali nikad se ne mogu priviknuti na tuđu kuhinju ni tuđu osjetljivost.

Iza topline stranih krajeva i razmaženih jela potrebna im je iznova tvrda riba i žestoko piće, ljudi s ozbiljnim licima, koji ne udvaraju ženama, snježne šume, smrznute rijeke, oporost sjevernog neba i ono ponoćno sunce, sjajno i bez topline kao i one.

Udaju se kasno, ali tada su spremne u književnosti i filozofiji, zanimajući se za cijeli svijet, koji one gledaju izdaleka. Štiti ih, barem je tako bilo donedavna, pojas snijega i mora i neutralnost, koja je sada nakon toliko vjekova porušena. Prije su to bili izabrani krajevi, koji nisu znali za rat i nezaposlenost. To su bile zemlje neiscrpljenih bogatstva, staloženih ljudi, gdje siromašna predgrađa imaju lijepe kućice, široke drvorede, bogate dućane, grijane crkve i vrtove, gdje je bijeda nepoznata.

ŠVEĐANKA GRETA GARBO, KOJA JE OD FRIZERSKE POMOĆNICE POSTALA JEDNA OD NAJVEĆIH FILMSKIH GLUMICA
Foto M. G. M.

Nama izgleda neljudskim i osobitim to, kakve su te žene, koje nikada ne osjećaju straha ni glada, ne boje se za sutra, bave se samo umnim pitanjima, športskim priredbama. To kod nas spada sve u luksus.

Možda baš zato one imaju tako sjajno i mirno oko i u sreći su odvikle nesreći.

Kako li će sve izgledati u skandinavskim zemljama iza ovog rata. *K. M.*

Pred kulom Castellum Verbovec, rodnog mjesta Petra Zrinskoga*

Spjevao Vilim Peroš

Stojim sam pred kulom vrbovečkog grada,
u kom rođen bješe slavni Zrinski Petar,
onaj ban, što nama bješe uvijek nada.
Stojim i razmišljam, dok granjem šumi vjetar

I dok proljetni vjetar šumi u sumraku dana,
sive zidine kule događaje pričaju stare,
iz vremena hrabrih Zrinskih i srčanih Frankopana,
i o tome, kakva je sudba im stigla gospodare.

Čudesna je sudba sviju velikana,
skoro nikad svoje ne dožive slave,
redovno ih zemlja pokrije zarana,
ili na stratištu ostavljaju glave...

Hrvatski heroji, i vas tako, eto,
klet je udes snašao u zemlji tuđina,
ali ime vaše, ostanuvši sveto,
eno bliješti sjajno, ko niz od rubina.

I znajte da danas, u tom modernizmu,
u ljuljanju mnogih autoriteta,
i sklonosti mutnom, crnom skepticizmu,
vi ostali niste još bez pijeteta.

Trideseti travanj dan je smrti vaše,
kad su na stratištu pale vaše glave,
tragičan to list je povjesnice naše,
koje mnoge strane tako su krvave.

Da, stradavaju uvijek vrškovi drveća,
jer najprije u njih tresnu strašne strijele,
i veoma polako takve rane cijele,
al ipak zacijele, i to je sva sreća.

Vrškovi se kidaju, al ostaje korijenje,
koje iz zemlje crpe hranu novu,
širi se drveće, priječi put korovu,
i opet se narodno stablo uvis penje...

Prolazi vrijeme... To se drvo grana,
korijenje mu žilavo sa zemljom je sraslo,
i to je korijenje drvu život spaslo,
kojeg listom lista i najmanja grana...

Na kamenim prsima kule, Castellum Verbovec ostatka,
nalet se proljetnog vjetra s oštrim fijukom skrši
posivjela vrbovečka kula još i sad uvis strši,
kao memento, da prošlost ne bješe tek puka gatka.

* Ove godine navršava se 200-godišnjica obnovljenja staroga grada Zrinskih u Vrbovcu.

Desno:
KULA BANA PETRA ZRINSKOGA U NJEGOVOM RODNOME MJESTU VRBOVCU

ODLIČNICI NA PROSLAVI BAČKO-BARANJSKIH HRVATA U ZAGREB. ZBORU
U prvom redu: zagrebački gradski povjerenik Starčević, hrvatski metropolita Stepinac, narodni zastupnik Mayer, subotički biskup Budanović i drugi

SLAVLJE BAČKE HR

Da su bački i baranjski Bunjevci i Šokci istog porijekla kao i ostali Hrvati, to dokazuje povijest, koja kaže, da su se oni naselili iz južnijih hrvatskih krajeva: iz Bosne i Hercegovine preko Slavonije. To isto dokazuje i njihov milozvučni ikavski govor, koji je najhrvatskije narječje, i to — možemo reći — još hrvatskije i od samog hrvatskog književnog ijekavskog narječja. Kad uz porijeklo i jezik uzmemo u obzir još i vjeru, po kojoj su Bunjevci i Šokci katolici kao i ostala većina hrvatskog naroda, onda je posve jasno, da su oni dio hrvatskog naroda.

Pa i po prirodi i po osjećajima oni se priklanjaju hrvatskom narodu. Nastavaju krajeve, koji su zemljopisno i prometno izravno oslonjeni na Hrvatsku, i to baš na glavni dio Hrvatske, koji danas sačinjava Banovinu Hrvatsku. Kao odrezan nalazi se teritorij, na kojem žive Bunjevci i Šokci zapadno od linije, koju bismo povukli od Iloka (a to još nije najistočnija točka Banovine Hrvatske!) prema Subotici. I baš tako, kako se bunjevačko-šokačko područje zemljopisno ni ne dodiruje teritorija, na kojem živu pretežno Srbi (a kamo li Srbije!), tako su i cijelim duhovnim strujanjem narodnog preporoda Bunjevci i Šokci vezani uz Zagreb, a nipošto uz koje srpsko narodno središte. Od početka hrvatskog (ilirskog) narodnog pokreta prije sto godina držali su bunjevačko-šokački prvaci najživlje veze s hrvatskim preporodnim gibanjem. I kadgod je kulturnom bunjevačko-šokačkom nastojanju trebalo jačeg oslona, tražili su ga i nalazili među Hrvatima. Bunjevačko-šokački preporod, započet po biskupu Antunoviću prije 70 godina u najužoj vezi s Hrvatskom i njenim velikanima (Štrosmajer, Mažuranić, Rački, Okrugić itd.), proživljava danas svoje završno razdoblje u najužoj vezi s hrvatskim seljačkim pokretom.

Sve to dokazuje, da Bunjevci i Šokci jesu Hrvati i da oni samo to i ni-

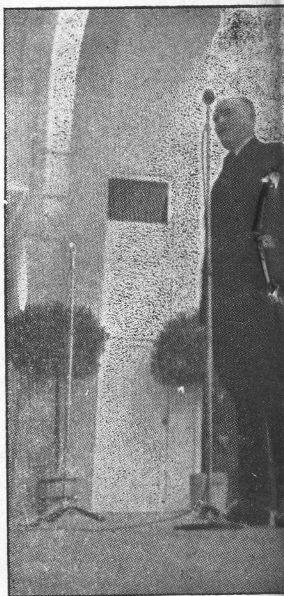
BUNJEVAČKI PLESAČI NA ZAGREBAČKOJ PROSLAVI

BAČKO-BARANJSKI HRVATI PRED BANSKIM DVORIMA
prigodom posjeta vođi hrvatskog naroda dru Mačku i hrvatskom banu dru Šubašiću

BLAŠKO
vođa-osloboditelj bač
na zagrebačk

JOSIP ĐIDO VU
današnji vođa bačko-baranjs
ri na zagrebačkoj
Sve slike osim dvije foto

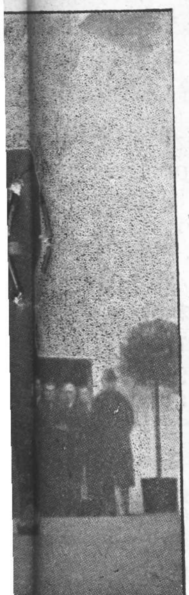

Slika lijevo :
DOČEK BAČKO-BARANJSKIH HRVATA NA KOLODVORU
Sudjelovala su zagrebačka hrvatska društva, a vodstvo hrvatskog naroda zastupao je narodni zastupnik Milutin Mayer
Foto Zaza

ATSKE U ZAGREBU

O RAJIĆ,
bačkih Hrvata, dolazi
čku proslavu

UKOVIĆ,
skih Hrvata, govo-
proslavi
o Štj. Dokušec

šta drugo i hoće da budu. Sva protivna dokazivanja su pusta naklapanja i prazna priželjkivanja, a sva protivna nastojanja samo sve jasnije otkrivaju, kako se ne da zaustaviti ono, što ide svojim prirodnim tokom i razvojem.

Biti Hrvati, živjeti kao Hrvati, dijeliti sudbinu cijelog hrvatskog naroda u nerazdruživoj vezi s Hrvatskom — to je jasna i glasna težnja sviju Bunjevaca i Šokaca. Veličanstveno je to manifestirano u Subotici g. 1936. prigodom proslave 250. godišnjice dolaska Bunjevaca. I tako je to manifestirano u neprekidnom nizu i u nebrojenim zgodama. Ali najveličanstvenija je dosadašnja manifestacija bunjevačko-šokačkog Hrvatstva bila proslava Dana bačko-baranjskih Hrvata u Zagrebu 12. do 14. travnja ove godine. Tu su svi prvaci Bunjevaca i Šokaca na čelu s Blaškom Rajićem i Josipom Điđom Vukovićem dali historijske izjave o težnjama bačko-baranjskih Hrvata, a Zagreb je kao središte hrvatskog naroda dostojnim načinom uzvratio ljubav za ljubav raskrilivši ruke i otvorivši svoje srce za tu najsjeveroistočniju hrvatsku granu. Bila je to hrvatska nacionalna manifestacija, kakve još nije bilo, otkako imamo današnju autonomnu Banovinu Hrvatsku. Prije onih bosanskih Hrvata, koji su ostali izvan sklopa Hrvatske, i prije Hrvatâ iz Boke pohitali su bački i baranjski Hrvati u hrvatsku metropolu, da proglase, u čemu gledaju svoj jedini spas: u sjedinjenju s Hrvatskom. Već ta žurba odaje onu neodoljivost, koja preko svih zapreka ide za ciljem.

Hrvatska je osjetila kucaje srdaca bačko-baranjskih Hrvata, a i oni su se osvjedočili, da čežnja njihovih srdaca za Hrvatskom nailazi na potpuni uzvrat, a to znači, da nema na svijetu te sile, koja bi se konačnom sjedinjenju Bačke Hrvatske s cijelom Hrvatskom mogla trajno i uspješno oduprijeti.

Dr. J. Andrić

SUBOTIČKO HRVATSKO PJEV. DRUŠTVO „NEVEN“ NA PROSLAVI U ZAGREBU
U središtu proslave zagrebačkog Dana bačko-baranjskih Hrvata bili su nastupi subotičkog „Nevena“ na koncertu 13. travnja i na akademiji 14. travnja

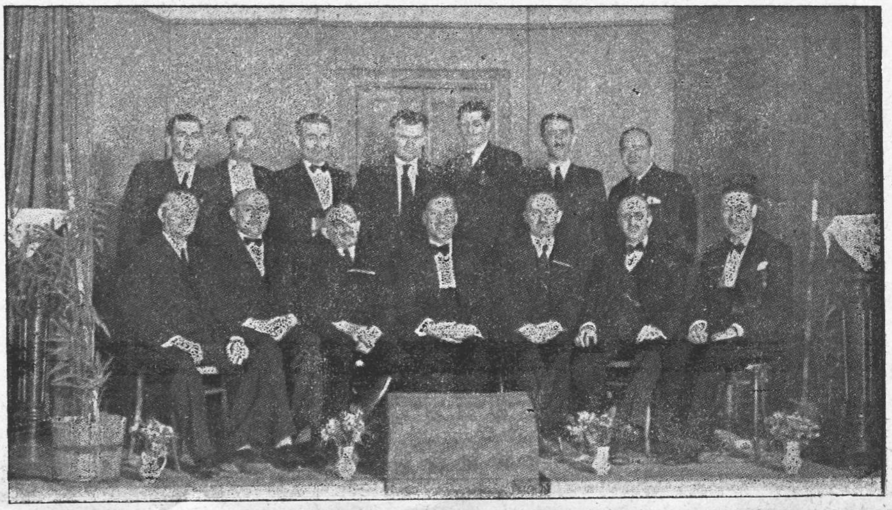

ŠOKICE IZ BAČKOG BRIJEGA U NARODNOJ NOŠNJI

Slika desno gore:
BUNJEVAČKI TAMBURAŠI IZ SUBOTICE
Svirali su kod nastupa bunjevačkih i šokačkih plesača na zagrebačkoj proslavi

Slika desno:
PRIREĐIVAČI ZAGREBAČKE BAČKO-BARANJSKE PROSLAVE
U prvom redu: savjetnik J. Ročić, prof. I. Malagurski, senator J. Điđo Vuković, dirigent „Nevena“ dr M. Katanec, naš glavni urednik dr J. Andrić i drugi
Foto Zaza

Izložba francuske grafike i tapiserije

Napisao Josip Restek

U novom Umjetničkom paviljonu (Domu Likovnih Umjetnosti) na trgu Kr. Petra otvorena je od 21. IV.—13. V. izložba savremene francuske grafike i tapiserije. Ta izložba pruža ujedno razvitak francuske grafike od početka devetnaestog vijeka do naših dana. Uz primarno-grafičke radove izloženi su tepisi kao obrtno-umjetnički rad, nekoliko ulja i akvarela.

U prizemnoj prstenastoj dvorani izložena su ulja, koja su vlasništvo Strossmayerove galerije, a potječu iz zbirke Markiza Etienne de Piennesa. Među tim uljima središno mjesto zauzima poznati portret gospođe Récamier od Antoine-Jeana Gros-a (1771—1835), kojim je dana sinteza francuskog baroknog slikarstva. Druga djela upotpunjuju značajke slikarstva druge polovice osamnaestog vijeka: kao portret carice Josephine od Pierre-Paula Prud'hona (1758—1835), sitni portret kraljice Hortense, majke Napoleona III. od A. L. Girodet-Triosona (1767—1824), portret Karla X. Bourbonskog od Joan-Baptista Paula Guérina (1783—1885). Uz ostale druge portrete i pejsaže valja napomenuti Maurice de Vlaminckovu »Crkvenu ulicu« i »Bakanal« antiknoga karaktera od Ch. le Bruna, kao i vanredno fino intoniran Pejsaž sa vjetrenjačom od C. Decampa.

Velike zidne plošnine vanjske prostorije prizemlja pokrivene su sa velikim sagovima. Sadržaj je njihov idiličnog i mitskoga karaktera — Polazak u lov, pastirske pjesme, mir, paravent, zemaljski raj, seosko kolo, Krist na Križu i t. d. Izrađeni su svilom i vunom u ogromnim formatima. Svojom dekorativnošću i skladom mnoštva boja predstavljaju život i dinamičnost. Solidna građa upotpunjuje njihov raskoš i izdiže ih do monumentalnosti. Interesantan je fragmenat gobelina s likom Ljudevita XIV.

Na gornjem spratu izložena je grafika i to u svim tehnikama: olovka, kamenotisak, bakropis, drvorez i t. d. Redaju se poznata imena francuskih grafičara i slikara: Bersier Jean, Bonnard Pierre, Bousingault J. L., Corneau Eugen, Denis Maurice, Derain André, Laboureur, Matisse Henri, Dunoyer de Segonzac André i t. d. Razvitak je oštro označen te pokazuje uspon počevši od »Le pantalon ou cassandre« od J. Callota, pa do slobodne grafike V. Van Gogha ili opet Naudina Bernarda. U svakoj od tih malih grafika ustalila se misao, te je u najkraćem ali u impresivnom obliku donesena. Jednostavnost izraza, a finoća i osjet obilježje je tih grafika. U svakoj od njih odzvanja mol ili dur, koji se oblikuju u skladu linija. Temperamentni potezi kista, pera, krede odavaju snažnost tih majstora.

Uz te grafičke radove izloženi su također faksimili crteža, akvarela i pastela francuskih velikih majstora: Géricaulta, Delacroixa, Guysa, Cézanne-a, Renoira, Rodina i Vincent Van Gogha, pozajmljeni od Grafičke zbirke sveučilišne knjižnice, tako da okružuju sveukupni razvitak francuske grafike.

Ovu je izložbu organiziralo »Hrvatsko društvo umjetnosti« u zajednici s Odjelom za lijepe umjetnosti Ministarstva Prosvjete Republike Francuske. Radovi su dijelom iz Francuske, a više ih je pokupljeno iz domaćih zbirki: Muzeja za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, Arheoškog muzeja, Moderne galerije, Francuskog Instituta, Grafičke zbirke sveuč. knjižnice te iz nekoliko privatnih zbirki.

Izložba je u svakom slučaju jedan veliki kulturni događaj u Zagrebu, to je ujedno prva kolektivna izložba francuske grafike.

A.-L. Girodet-Trioson:
CARICA HORTENZA (ULJE)
Slika s izložbe francuske grafike i tapiserije

Kakav je bio brak u početku?

Napisao Stjepan Dokušec

Pred kratko vrijeme, dok sam bio na selu, prisustvovao sam razgovoru seljaka, slušao sam njihovo pripovijedanje i prepirke. Politika je igrala glavnu riječ, ali poveo se razgovor i o braku. Ja sam ubacio pitanje:

»Što mislite, ljudi, kakav je bio brak prije — na početku?«

Tišina je bila, ali kratko. Tada jedan reče:

»Tko zna. Ja mislim, da brak nije uopće postojao i da se je sve imalo rado... tako, tko je koga htio.«

Tada se je drugi usprotivio:

»A... a ja bih rekao, da nije tako. To je sigurno bilo kao i kod životinja. Simpatija (sviđanje) je svakako igrala ulogu, ali brak se valjda sklapao tek na neko vrijeme...«

Taj me razgovor sili da pišem, kakva je obitelj bila ili jest u primitivnom društvu.

U članku pod naslovom etnografija i etnologija smo iznijeli i smjerove, kojima se ta nauka u svom proučavanju služi. To su evolucionističko psihološki i kulturno historijski smjer.

Mišljenje, koje su gore navedeni seljaci iznosili, slaže se uglavnom s tumačenjem evolucionističko psihološke škole. Toj je školi, osnivač kako rekosmo, Adolf Bastian. Ali prvi temelji te teorije postavljeni su još dvadeset godina prije Bastiana. Nijemac Jozef Bachofen je naime još g. 1861. prikazao matrijarhat, t. j. vrhovnu vlast majke u porodici, kao početni stadij obiteljskih odnosa među ljudima. Kasnije je Englez Morgan (1877.) u djelu »Društvo starih vremena« izgrađujući tu teoriju dao Marxovom (Marx je otac marksizma, t. j. komunističkih načela) učeniku Engelsu građu za njegovo djelo »Podrijetlo porodice, privatnog vlasništva i države«, koje je kao marksističko sveto pismo do danas izašlo u mnogo izdanja.

Brak je, kako to tumače gore spomenuti evolucionisti, *prošao čitav niz razvojnih stupnjeva,* od onog najprimitivnijeg, u kojem je vladala u pogledu bračnog saobraćaja neograničena sloboda (od te slobode nijesu bili izuzeti niti roditelji i djeca, odnosno braća i sestre) pa do najvišeg stepena, u kojem je zasnovana porodica između muža i žene. *Kao dokaz* za te svoje navode *uzeo je Morgan slabe bračne veze u nekih plemena, ili* drugdje opet, neke vrste *privremeni brak.*

Ali to što Morgan uzima kao dokaze svoje mišljenje, *nisu ništa* drugo *nego slobodniji odnosi, koji nažalost i u prosvijećenijih naroda nijesu rijetki.* Prikazivati, dakle, obitelj po evolucionističkoj teoriji bilo bi neosnovano. Za potpunu naime slobodu u pogledu bračnog saobraćaja, za t. zv. neograničeni promiskuitet, uopće nema u etnologiji primjera niti historijskog svjedočanstva. Morgan i Engels su držali, da takav primjer ni ne trebaju iznalaziti, misleći, da ga imadu u tome, što se čovjek po njihovu mišljenju razvio od životinje.

Tumačenje braka po evolucionističkoj teoriji napušteno je od svih priznatijih etnologa, naročito otkad je Eduard Wertermarck (1891.) upozorio, da i kod životinja postoji obitelj sastavljena od mužjaka, ženke i mladunčeta. On je naročito istakao primitivne narode, kod kojih je pronađena najsiromašnija materijalna kultura, ali kod kojih je nađena obitelj nerijetko sa monogamijom (jednoženstvom).

Da je pak u pradavno doba ljudske zajednice postojala bračna veza, svjedoči nam nauka o jeziku (lingvistika). Ona je

(Svršetak na str. 150.)

Antoine-Jean Gros:
GOSPOĐA RÉCAMIER (ULJE)
Slika s izložbe francuske grafike i tapiserije

ANTIKRIST

ROMAN O PROPASTI SVIJETA — POLJSKI NAPISAO J. CHOINSKI

(Nastavak)

»Zašto sam iskao od nje da odbaci taj fetiš, koji je oku mrzak i sramoti dušu? Htio sam je izliječiti od isprazne vjere, ozdraviti ujedno tijelo i dušu! Odgurnula me je? Dobro! Vi mislite da zaslužuje kaznu. Ja ću je kazniti!«

Sagnuo se k onesviještenoj, položi joj na glavu ruke i dahnu joj u usta. Osvijestila se i pogledala razrogačenim očima.

»Idi! Ozdravila si!« odjeknu meštrov glas.

I gurnu ju lagano u široku ulicu, koju su gomile otvorile pred njim. Ali ona se nije micala s mjesta pritisnuvši ruke na prsi. Najednom ote joj se iz usta poklik: »Doista sam zdrava! Dišem! Živa sam!«

I pala je iznova proroku do nogu. Ali on je ljubazno, ali odlučno odgurnu od sebe.

»Nema ništa zajedničko među menom i tobom, ženo! Dobila si što si iskala. Sad idi!«

Ali ona je prionula za njegove noge i nije se htjela od njega otrgnuti.

»Ne, spasitelju! Ne idem! Načinit ću štogod kažeš! Sve sam ti dužna, bit ću ti zahvalna!«

I zgrabivši sa zemlje križić udari njim strastveno o zemlju.

»Neka propane!« vikne u histeričkom nastupu.

Lice rabijevo razvedri se jasno kao sunce. Položi joj ruku na glavu i reče joj blago: »Slijedi me, kćeri, i ne ostavljaj me!«

»Nikada!« zajeca ozdravljena, ali on je stupao dalje, izgovarajući putem riječi utjehe i okrepe, ustavljajući se katkad radi čudesnog ozdravljenja, koja su nekim daljim hrpama oglasili radosni usklici onih, koji su stajali blizu. Na posljetku rabi se vrati i uzađe na podij.

Pogled, koji se pružio njegovim očima s uzvišenog mjesta, bio je doista jedini svoje vrste. Pred njim je puklo more ljudskih glava, milijuni, koji su njega gledali u nijemom divljenju, štovanju, očekujući. To je bio neviđeni mozaik boja i tipova. Svi narodi svijeta imali su ovdje brojne svoje zastupnike i premda su pučke nošnje bile najvećim dijelom zamijenjene kaputima i bluzama, ipak je bilo dosta šarolikih iznimaka, osobito stoga, jer je jezgra vjernih bila iz Sirije i Male Azije, gdje su se stare nošnje i običaji bez promjene bili uzdržali. Nizom svijetlih pruga bijeljeli su se arapski burnusi i beduinske hojke pored ovčjih šubara persijskih,

velikih čalma kurdskih i čudnovatih mitara na glavama Indijaca: do njih sijevale su divlje oči i napuhani rukavi čikoških košulja s madžarskih pusta, crvenjeli su se makovi na suknjama moravskih djevojaka i huculske surine. Čitava se mnogojezična gomila sporazumijevala među sobom nekim nedavno izmišljenim jezikom, koji je bio kako lak, tako i prijeko potreban radi međunarodnog karaktera svjetskih vlada. No toprv rabi podigao je taj govor na čast jezika, oplemenivši ga i obogaćujući ga svom snagom genijalne mašte u svagdanjim besjedama, koje je publika odmah primala.

Ali sada nikakav, ni najmanji šapat nije prekidao tišine, kad se na tribini, koja je zauzela prednji dio estrade, pojavio meštar u svojem običnom bijelom plaštu, kojim je uvijek pokrivao evropsko odijelo. Glavu je imao nepokrivenu, crna kosa vijela se na vjetru, iz očiju sijevale su munje.

Iz početka govorio je tiho, ali tako razgovijetno, da ga je bilo čuti na krajnjim granicama četverokuta: polagano je glas njegov jačao i zvučio sve jače, dok je najzad grmio kao grom i razlio se ognjenom lavom.

Govorio je o svojemu poslanju. Što je sadanji svijet? Dom nepravde i nesreće. Šaka bogataša zavladala je njim i siše mu krv kao jato pijavica bacivši puk u zavisnost goru od crnačkog ropstva! Ali i puk je kriv! Duga stoljeća podnonio je onu nakazu, kakvom je bio rat, i drugu još strašniju, a to je bilo praznovjerje, a kad se puk domogao vlade, nije ostavio prolijevanje krvi, nego se okaljao najsramotnijim nedjelima i okrutnostima. Proleteri htjeli su sve preobraziti i svim zavladati, poslušali su najgore i najgluplje huškače, koje su posadili na prva mjesta, kad su s njih poskidali dostojne i mudre. I tada je došao čas, da se puk protiv njih obratio, a oni postaše odvratni sami sebi. Ali kazna je uvelike premašila krivnju. Jer što je danas udio radnih vrsta? Glad, oskudica, prezir, poživinčenost. Radnici htjeli su imati osam sati rada, onda šest sati, onda monopol blagostanja i uživanja, i sad idu od bijeloga jutra do mrke noći prignjeteni bremenom rada preko snage, gaženi nogama sadanjih gospodara svijeta, izlučeni od svega, što je bolje, plemenitije, što je ljudsko.

Doista, kad ih ovdje vidi u krpama nekadanjeg sjaja, kako sa svih strana svijeta hrle ovamo, s molbom za oslobođenje iz bijede i nevolje, srce mu se zalijeva gorčinom i kleo bi više sile, koje su dopustile takav ponor bijede i očaja! Ali više sile znadu, što čine, i sudovi njihovi uvijek su pravedni i ljudska sudbina na zemlji pravedna je posljedica onoga, što je prije bilo. A što je bilo prije toga na zemlji? Što je bio uzrok nesreće, koja je na ovom svijetu zavladala?

Čujte!

U početku svemira vladao je svijetom veliki, moćni i ljubazni duh, bog sunca, cvijeća i veselja. Voljno padalo mu je k nogama sve, što je živjelo, služeći radosno dobromu gospodaru, i raskoš je vladala na svijetu. Mudrost misirska, indijsko poznanje prirodnih tajna, ljepota i lagodni čar grčkog života, to sve bilo je plod onoga svijetlog duha, kojemu je za petama išla radost životna. I činilo se, da će to potrajati na vijeke i da će čovječanstvo uvijek koracati tim cvjetnim, sunčanim putem. Ali dogodilo se drukčije!

U beskrajnosti svemira bio je moćan duh, zakleti neprijatelj dobroga vladara, kojemu je zavidio njegovu moć i ljepotu. Već prije vjekova planuo je među obama vladarima strašan boj, kojega su bljeskovi zapalili nebesa i paklene ponore. Zaludu je bijeli bog napinjao svu svoju moć, zaludu su ga podupirali snažnim ramenima titani i divni podređeniji duhovi, koji su služili za podnožje njegovu prijestolju: mračni neprijatelj pokazao se jači...

(Nastavit će se.)

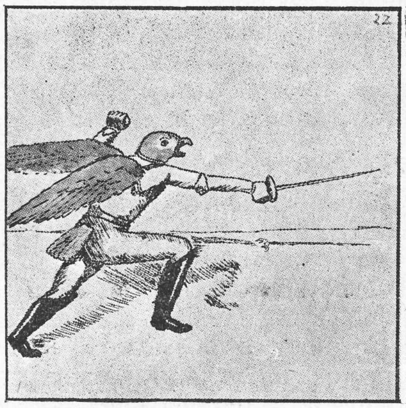
Navik on živi — ki zgine pošteno

Te divne riječi izrekao je Fran Krsto Frankopan g. 1670. pozivajući na Markovom trgu Zagrepčane, neka budu spremni da se na poziv bana dignu protiv tlačitelja Hrvata. Te riječi su se doslovce ispunile baš na samom knezu Frankopanu kao i na banu Petru Zrinskom, koji su 30. travnja g. 1671. poginuli u Bečkom Novome Mjestu ustavši na obranu prava Hrvatske: svake godine, kad u proljeće dođe 30. travnja, pred nama iskrsnu u svoj veličini likovi dvojice onda najslavnijih Hrvata, što nisu pustili nikakvom tuđinu da gazi historijska prava hrvatskog naroda, bilo da taj tuđin prodire izvana kao neprijatelj ili se ugnijezdi kao gost na hrvatskoj zemlji, da onda tu radi protiv Hrvata.

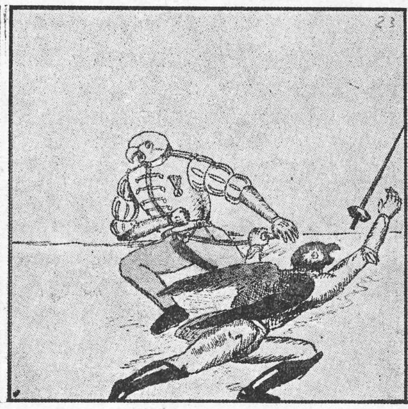
O tome je baš prošlih dana izašla ilustrirana brošura S. Gorupića: »POSLJEDNJI ZRINSKI I FRANKOPANI«. Lakim stilom, u kratkim slikama dolaze nam pred oči tvrdi gradovi dvaju hrvatskih velmoža i narod, koji je u ono doba pritiješnjen sa svih strana imao u svojim velikanima pravu obranu. Ta će brošurica mnogo doprinijeti učvršćivanju ionako već svagdje proširenoga znanja o dvojici slavnih hrvatskih mučenika. Kako joj je cijena tek 1 Din, lako će je svatko moći nabaviti. Dobije se i kod »Obitelji«.

U carstvu papiga

Napisao i nacrtao Ivo Clko

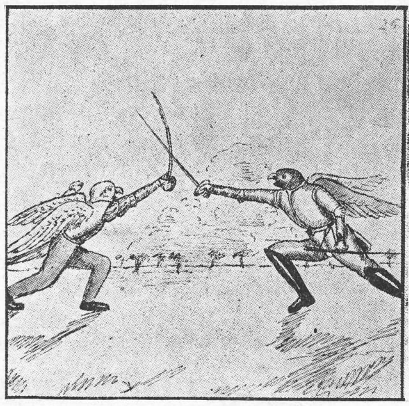
22. On nije mogao dozvoliti, da ga vrijeđa njegov davni takmac. S njegovog lica sijevao je bijes.

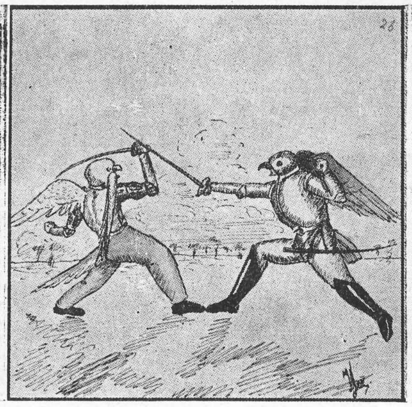
23. Grof Arakanga videći opasnost odmakne se, a vitez Jako projuri mimo i padne u travu.

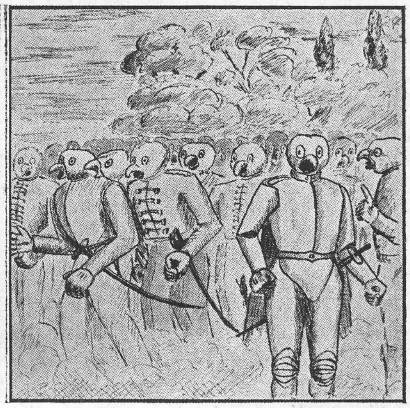
24. Međutim grof Arakanga nije htio odbiti poziv na dvoboj. On pođe prema uvrijeđenom protivniku.

25. Nastane bijesan dvoboj. Protivnici su nasrtali, glasovi bijesa izvijali su se čas jednome čas drugome.

26. Spretniji Jako potiskivao je pomalo grofa Arakangu, ali toga puta ranjen nije bio ni jedan.

27. Narod je sa zanimanjem pratio ovu borbu između dvije najistaknuje ličnosti iz carstva papiga.

(Nastavit će se.)

(Svršetak sa str. 147.)

u većine naroda pronašla imena, koja djeca daju roditeljima. Utvrđeno je naime, da su ta imena istog ili sličnoga korijena (početka). Takav korijen za riječ otac jest: p a, t a i dr., a za riječ majka: a m, m a i sl. Psiholog Wilhelm Wundt je upozorio, da te riječi liče na tepanje djeteta, koje je bilo u stalnom kontaktu s ocem i majkom, koji su tetošeći ga opetovali od dragosti njegovo tepanje. Nisu to međutim jedini primjeri, koji nam govore, da je u najdavnije vrijeme postojala bračna veza.

Spomenut ću još samo Sveto Pismo. Na koncu prvog poglavlja starozavjetne knjige Geneze govori se o stvaranju prvih ljudi, dakle ne samo jednoga čovjeka ili nekolicine ljudi, nego, izričito, o s t v a r a n j u m u š k a r c a i ž e n e, p r v o g p a r a. Time je svakako istaknuta ideja monogamskog braka.

Za tumačenje braka, kako to iznosi evolucionistička teorija, nema, rekosmo, historijskih svjedočanstava, jer narodi, kod kojih su zapaženi slobodni odnosi ili neke vrste konkubinati, nisu oni, kod kojih bi bila utvrđena prvotna kultura, odnosno siromaštvo u kulturnim tekovinama. Slobodniji odnosi su znak odrođivanja tih naroda. Najpoznatiji današnji etnolog isusovac W. Schmidt tragajući za prakulturom našao je takvu kod Pigmeja. Kod njih je međutim brak poznat, štoviše on je monogamski. Osvrćući se na tu činjenicu psiholog Wundt kaže:

»Važno je samo to, da nije kultura proizvela monogamiju, nego da je ona (monogamija) bila jedan od prvobitnih uvjeta kulture.«

Kulturno historijska škola je, kako sam prije napomenuo, razvrstala narode po bogatstvu, odnosno siromaštvu kulturnih dobara na kulturne krugove. Takav n a j p r i m i t i v n i j i k u l t u r n i k r u g j e p i g m e j s k i.

Pigmeje predstavljaju patuljasta i polupatuljasta plemena srednje Afrike, nekih otoka u Indijskom i Tihom Oceanu i poluotoka Malake u Aziji, a dapače i nekih plemena istočne Brazilije. Predaje pak o stvaranju prvih ljudi nalazimo osim kod pripadnika navedenih prakultura i u mnogih drugih naroda.

DOBRI SAVJETI ZA DOM

Što da kuhamo?

Japa u vrhnju. Ulij u plitku posudu pola litre dobrog vrhnja te ga ugrij, da bude vrelo. Tada stuci u to oprezno 6 jaja, da ostanu cijela, i turi u pečenjaru. Kad je gotovo, pospi nasjeckanim zelenim peršinom.

Kuhana salata. Skuhaj mladu zelenu salatu u slanoj vodi, ocijedi je, stavi na zdjelu i prelij žemljinim mrvicama i mašću.

Mladi celer. Očisti glavice celera (a ako su velike, nareži ih) i kuhaj ih u slanoj vodi, da budu napola mekane. Onda ih metni u šerpu, prelij mašću od pečenja i čašom bijela vina, pobiberi malo odozgo i pirjaj.

Žličnjaci sa sirom. Načini tijesto od 20 dkg brašna, jednog jajeta, 1 žlice masti i nekoliko žlica mlijeka te dodaj 1 žlicu naribanog tvrdog sira, posoli, dobro ga stuci i kuhaj u slanoj vodi malom žličicom napravljene male žličnjake. Kad su kuhani, oplahni ih hladnom vodom i metni u rastopljeni maslac, a prije nego ih poneseš na stol, pospi ih naribanim tvrdim (parmezanskim) sirom.

Kobasice od listavog tijesta. Umijesi listavo tijelo (vidi Cezner-Andrić »Domaćica u kuhinji« str. 76), razvaljaj ga tanko i nareži na četvorine kao prst dugačke. Svaku tu četvorinu namaži pirjanom moždinom, smotaj ih kao kobasice i metni u tavu, premaži ih jajem i peci u pečenjari uz umjerenu vatru.

Kobasice u kelju. Lijepe listove od kelja prelij vrelom slanom vodom. Narezanu kobasicu prepeci na masti, umotaj u listove kelja, umoči u jaje i žemljine mrvice te peci u istoj masti, u kojoj su prepečene kobasice.

S. A.

Objedi za svaki dan

N e d j e l j a: Juha od zelenja. Pečeni odresci od svinjskog buta sa salatom. Savijača od badema. (»Domaćica u kuhinji« str. 75.).

P o n e d j e l j a k: Juha od krumpira. Kobasice u kelju sa salatom. Kuhane suhe šljive.

U t o r a k: Kisela juha s jajem. Francuski krumpir.

S r i j e d a: Juha od mrkve. Valjušci od krumpira s umakom od rajčice.

Č e t v r t a k: Govedska juha s krpicama. Govedina sa špinatom. Naduvak od prženih badema i šećera. (»Domaćica u kuhinji« str. 64.).

P e t a k: Juha poput riblje. (Domaćica u kuhinji« str. 6.). Žličnjaci sa sirom.

S u b o t a: Juha od celera. Naravni govedski odresci s češnjakom. Češki kolači. (»Domaćica u kuhinji str. 73).

Večere za svaki dan

N e d j e l j a: Kobasice od listavog tijesta i čaj.

P o n e d j e l j a k: Mladi celer.

U t o r a k: Jaja u vrhnju.

S r i j e d a: Hrenovke s hrenom.

Č e t v r t a k: Rižoto.

P e t a k: Kajgana s mladim lukom.

S u b o t a: Prženi mladi krumpiri sa salatom.

Zdravlje

PREDNOSTI I ŠTETE OD KAVE

U zaraćenim, a tako i u nekim neutralnim državama dobava kave je vrlo ograničena. Kao što se može čitati u stranim novinama, narod to teško osjeća. To je prikraćivanje mnogih sladokusaca ali i potreba.

Kava nije neko povremeno jelo, koje će se sutra manje ili možda više ne će upotrebljavati. Njena je upotreba davna i općenita, a redovito polučuje zdravstvene svrhe, radi kojih se uzima. U doba Mme de Sévigné (17. v.) govorilo se, da je kava »polagani otrov«, ali tako nije. Kava razvija svojstva duševne dobrovolje i moždane aktivnosti, koji su važni činioci u zdravstvenoj ravnoteži.

Jačajući zamah mašte i podržavajući moralnu snagu kava doprinosi tjeranju dosade, koja najlošije upliva na život.

Kava, koja u mladim danima može biti beskorisna i katkada škodljiva, često pruža izvrsnu pomoć onima, koji su — prema riječi pjesnika — prošli solsticij života.

Pruski kralj Fridrik II. govorio je za kavu: »Kava me je ozdravila. Ujutro ne pijem nego 7 do 8 šalica (dakako malih), a iza ručka jednu posudicu (fildžan).« Ali to je pretjerano. On je čak miješao kavu sa šampanjcem. Napoleon, čije je bilo udaralo redovito tek 40 puta na sekundu, veli: »Kava me preobražava«.

Naprotiv je Balzac umro izjavivši, da umire od 40.000 šalica mirisne tekućine. Ali slavni se pisac »Ursule Mironet« igrao kavom i u prekomjernim bdijenjima trošio sve svoje tjelesne i umne snage.

Kava je osvježujuće sredstvo protiv umora.

Često se kava poredi s alkoholom. Prekomjerna upotreba kave pogoršava malo pomalo živčani sustav i probavno ustrojstvo, izaziva jutarnje izlučivanje sluzi, želučane smetnje, pomanjkanje teka i besanice te grčeve u donjim udovima. Često radi toga nastaju neugodne svrbeži, a kod razdražljivih živaca radi češanja znade to svršiti i sa svrabi.

Ako jak čovjek uzme dnevno, osoto jutrom, jednu ili dvije šalice kave dodavši tome skorupa ili mlijeka, to djeluje osvježujuće. Kava obiluje dušikom i stoga pogoduje obnovi tkiva.

Razdražljivi i žučljivi ljudi treba da je izbjegavaju. Ona je zgodnija za mekše i mirnije ljude.

Dodavanjem cikorije kavi ublažuje se njeno razdražujuće svojstvo, ali time ona gubi na izvrsnome mirisu. To dobro znadu ljubitelji kave.

Kao što je važna vrsta kave, isto tako nije svejedno, kako se kava priređuje kuhanjem. Svaka domaćica ima svoj vlastiti način, kojega se ljubomorno drži. Mlade će se najbolje poučiti od iskusnijih starijih. K.

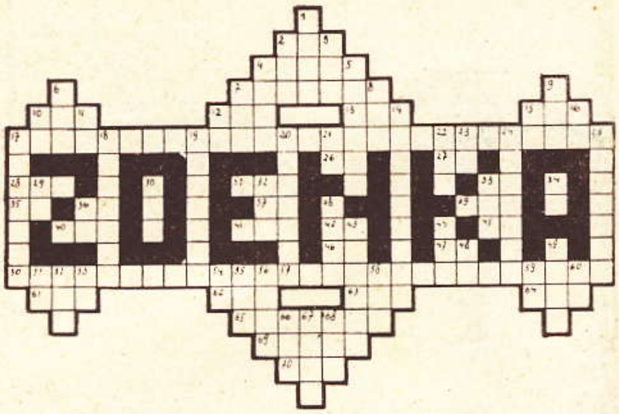
Kućni savjeti

Kamen u loncima. Od krečne vode ostaje na dnu lonca kamen. Nu to valja spriječiti već u početku. Za to ćemo svake 2—4 nedjelje usuti u lonac nekoliko žlica dobrog octa, pa ćemo to ugrijati do vrijenja. Tako ćemo očistiti lonac od kamena.

I v a n S i t a r i ć

Križaljka

Sastavio Bekil, Zagreb

Okomito: 1. dvorana (tud.), 2. šutnja, 3. dio, ostavština, 4. muško ime (evand., nar.), 5. propis o plaćanju, 6. žensko ime (tud.), 7. rasplodna dom. životinja, 8. mjesto blaženstva, 9. srpska uzrječica, 10. formula za ulje, 11. mjera za površinu, 12. dva suglasnika, 14. zemljište (tud.), 15. uzvik, 16. konj (u nar, pj.), 17. školjac (na razboju), 18. Homerovo djelo, 19. prezime i početno slovo imena književnika (Zab. Bibl.), 20. poslušan, 21. lična zamjenica (mn.), 22. glas, zvuk, 23. začin, 24. prognanik, 25. žrtvenik (dem. poč. o = a), 29. igraća karta, 30. Papinijevo djelo, 32. muško str. ime, 33. šumica, lug, 34. rijeka u Sibiriji, 36. pokazna zamjenica (sr. r.), 38. taktika, stajalište, 43 .·svećenička čast (tud.), 44. podzemni hodnik, 48. potvrdna čestica, 49. dio broda, 51. franc. »u«, 52. ptica (Afrika), 53. pok. zamjenica (ž. r.), 54. kretanje (bez h), 55. nije mokar, 56. greda, 58. rijeka u Egiptu, 59. inicijali bunjevačkog pjesnika, 60. lagarčev glas, 66. fr. »nijedan«, 67. visoravan u Aziji, 68. hrvatski dostojanstvenik

Vodoravno: 2. šahovski izraz, 4. mješanac, 7. suha riba, 10. vrst pjesme, 12. nije gladan, 13. borba, 15. papiga, 17. pisac knjige »Majčin grijeh«, 20. knjiga M. Vunića, 26. inicijali imena pj. »Osmana«, 27. ojkanje, 28. kralj životinja, 31. biljna tekućina, 33. kratica za: gospoda, 35. središte vrtnje, 36. kratica (to jest!), 37. zamjenica (sr. r.), 39. kinesko božanstvo, 40. prorok (3 dana u kitu), 41. crnogorica, 42. inicijali prevodioca »Britanika«, 45. lat. »u«, 46. mjera za površinu, 47. prijedlog, 50. ekonom. korist (tud.), 57. jeronimska knjiga pjesama, te ime i prezime njezina pisca, 61. isto što i 40. vodoravno, 62. glazbeni pojam, 63. oblik gl. liti, 64. žensko ime, 65. kartaški vojskovođa, 69. tursko ime, 70. industrijska biljka.

Rješenje treba poslati do 20. o. mj. Među odgonetače podijelit će se 20 romana.

ZA VAŠU ZABAVU

DJEČJA RADOZNALOST. Božica: »Mamice! Ono, što redovnici imaju na glavi, zove se cenzura, zar ne?«

UVIJEK PROFESOR. »Gospodine profesore, liječnik je došao,« javlja djevojka bolesnom profesoru Kladivčiću.

»Recite mu, da ga ne mogu primiti,« odgovori profesor ljutito. »Zar ne vidite i sama, da sam bolestan!«

TEŽAK NAZIV. Profesor: »Molim vas, dajte mi sto kubičnih centimetara phenyl--isothiocyanata!«

Ljekarnik: »Vi valjda mislite gorušičino ulje?«

Profesor: »Pa da, imate pravo! Nisam se nikako mogao sjetiti tog nezgodnog naziva.«

DOMAĆE ŽIVOTINJE. Učitelj: »Nabroji mi nekoliko domaćih životinja!«

Učenik: »Pas, mačka, kokoš, miš, stjenica, buha, žohar.«

NAGRAĐENI U BROJU 9—10

Po 3 knjige dobili su M. Ranenić iz Z., P. Andrijić iz Ž. i T. Jušić iz P. — Po 2 knjige D. Kožić iz P. i M. Najparić. — Po 1 knjigu M. Holjac iz N., P. Seles iz Đ., F. Bilek iz Sarajeva, V. Fink iz Osijeka, A. Matković iz C., Don I. Makjanić iz H. L., S. Zubović P. iz B., P. Rebuš i B. Ferković iz Zagreba i V. Vučić iz B.

Dobrijan čita kriminalne romane

Kriminalni roman
čita čika cijeli dan,
zanio se, upio se,
izbuljio oči van!

Nije lako, dragi ljudi:
revolveri, puške, noži
sapleli su čiki misli;
bit će jao tuđoj koži!

I eno ga, već se sprema —
ružno djelo da izvede,
što ga u zloj knjizi sazna.
Jao, ljudi, glete bijede!

Al kada je baš na vrata
navalio tuđeg stana,
skočio je **crni mačak** —
preplašio Dobrijana!

..ustrovani list „Obitelj" stoji 1·50 Din po broju. Pretplata na list zajedno s jednim romanom u knjizi stoji 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed. Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Tre..kova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21 Telefon 24-403. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.53.. „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu.